

CAMPS, Christian (editor) (2009): *Les relacions catalano-occitanes al llindar del segle XXI*. Péronnas: Association Française des Catalanistes, Editions de la Tour Gile, 514 p.

Amb motiu del centenari de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans i del 140è aniversari de la Coupo Santo, l'Association Française des Catalanistes amb la col·laboració del Departament d'occità de la Universitat Paul Valery, Montpellier III i el CIRDOC, va organitzar un col·loqui internacional a Besièrs els dies 22, 23 i 24 de novembre de 2007, col·loqui consagrat a les relacions catalanooccitanes al llindar del segle XXI. L'iniciativa del col·loqui va venir de Christian Camps, que era aleshores president de l'Association Française des Catalanistes, professor de català de la Universitat Paul Valéry i director del Centre Universitaire Du Guesclin de Besièrs, i no cal dir que el pes del col·loqui i la publicació del llibre van recaure sobre ell. Es van proposar cinc eixos de recerques (dialectologia i lingüís-

Estudis Romànics [Institut d'Estudis Catalans], Vol. 33 (2011), p. 381-487

tica contrastiva, evolució de les llengües, història, intercanvis culturals a l'època contemporània, literatura i arts). Es van presentar 40 comunicacions que es van recollir en un volum publicat el 2009, sense que es faci referència al col·loqui, ja que sembla que als editors els hi fa nosa publicar actes de col·loquis, i només accepten de publicar-les disfressades sota la forma d'un volum temàtic. Christian Camps, l'organitzador del col·loqui i l'editor del llibre, amb l'ajuda dels seus col·legues del Departament d'occità de la Universitat de Montpeller, va aconseguir reunir un gran nombre d'especialistes tant catalanistes com occitanistes que contribueixen a la riquesa de l'encontre i del volum publicat. Van ésser admesos com a llengües del col·loqui els tres idiomes, català, francès i occità i això queda reflectit en el llibre.

Com que no es van fixar límits cronològics, el conjunt dels articles seleccionats és força heterogeni però es van poder agrupar, no gensmenys, en cinc capítols que corresponen als cinc eixos de recerques. El primer tracta de la dialectologia i de la lingüística contrastiva amb nou col·laboracions que tracten tots els punts de contacte entre català i occità. Jordi J. Costa estudia l'enquesta lingüística del gairebé desconegut romanista alemany Fritz Holle sobre la frontera catalano-llenguadociana el 1906, Claudi Balaguer, la parla del Capcir, entre català i occità. Jean-Paul Escudero tracta de la delicada qüestió dels manlleus entre dues llengües germanes en la seva aportació: *Alguna cosa més sobre els occitanismes del rossellonès*. Aitor Carrera fa un estudi de la geolingüística aranesa amb algunes mostres lexicals, Montserrat Adam precisa els límits meridionals de l'espai occità i català d'algunes característiques morfològiques nominal i verbal, Michel Camprubí s'interessa per alguns punts de sintaxi diacrònica a través de la *Crònica* de Ramon Muntaner amb enfocaments contrastius (occità, català actual), Arvèi Lieutard estudia el parentat sil·làbic del català i de l'occità, Rafèu Sichel Bazin presenta un estudi comparatiu de les realitzacions de les eses en occità llemosí i llenguadociana i en català central i baleari i Emili Casanova compara el lèxic de les traduccions catalanes i occitanes de *Le petit prince*.

La problemàtica de l'evolució de les dues llengües germanes reuneix en el capítol següent set contribucions. Les sis primeres estan ordenades segons un ordre cronològic: el llatí medieval com a punt de confluència entre el català i l'occità, estudiat amb el cas de *nihil* per Carolina Altolaquirre, la diferenciació entre les dues llengües des del punt de vista dels primers tractadistes de Catalunya i Occitània a l'Edat Mitjana presentada per Elena Grínina, la fi del llemosinisme a la Catalunya del segle XIX deguda en gran part a l'erudit nordcatalà Francesc Cambouliu com ho prova Francesc Bernat, la lingüística occitana sota influència catalana al segle XX, anàlisi deguda a Jean Thomas, el fantasma de Pompeu Fabra que constituïria per a l'elaboració d'una norma de l'occità, el fantasma dels occitanistes d'avui, segons Christian Lagarde i una anàlisi contrastiva del prestigi lingüístic i de les actituds dels locutors a la Catalunya i l'Occitània actuals establerta per Aurélie Joubert. La darrera contribució d'aquesta part ens proposa una reflexió d'Antoni Ferrando sobre l'occità i l'occitanisme des d'un punt de vista valencià.

El tercer capítol, titulat «Història», es refereix a les relacions d'ordre religiós, econòmic i polític entre Catalunya i Occitània. Tres aportacions analitzen la comunitat catalanooccitana en termes de religió cristiana a l'Edat Mitjana: Josep Moran estudia els canonges regulars de Sant Ruf d'Avinyó, Isabel Grifoll analitza les traduccions occitana i catalana del *Liber de passione Christi et doloribus et plantibus matris ejus* i el *Planctus Mariae* en vulgar, i Marta Bertran presenta el culte i iconografia de Sant Sadurní de Tolosa a Catalunya durant els segles del Romànic. Dos articles investiguen els lligams econòmics i socials entre Catalunya i Occitània a l'època moderna. Patrici Pojada s'interessa pel comerç i les migracions mitjançant l'eix de Foix. I Joan Peytaví fa un estat de la qüestió de la migració occitana a la Catalunya moderna. Tres investigadors han reflexionat finalment sobre aquestes relacions al segle XX: Jaume Figueras presenta un estudi panoràmic sobre les dificultats dels contactes entre catalans i occitans amb el títol, *Eppur si muove...Qualques consideracions sus l'estrechor del sendarèl que mena en cò de l'altre*, Maria Llombart estudia més específicament les connexions entre els occitans i els catalans exiliats a França després de la guerra civil espanyola (1939-1960) i Cécile Hurtado-Borrell proposa una anàlisi de l'Euroregió Pirineus Mediterrani amb el títol suggeridor *Le rêve de Pasqual Maragall ou la réinvention du Royaume d'Aragon*.

El quart capítol tracta dels intercanvis culturals entre la Catalunya i l'Occitània contemporànies mitjançant la promoció d'ambdues cultures. Les tres primeres contribucions donen a conèixer l'obra de quatre divulgadors. Pierre Pessemesse explica detalladament la feina de Marius André, traductor de l'obra de Víctor Balaguer, Núria Camps fa remarcar l'interès de l'obra de difusió de Verdaguer a França de Frederic Mistral i Joan Baptista Blazy i Xus Ugarte posa de relleu l'occitanisme de Rabelais segons el seu primer traductor al català, Lluís Faraudo. A continuació, Hervé Terral presenta un estudi sobre la revista *Occitania* (1905), « une passerelle entre Occitanie et Catalogne au tournant du xxème siècle », mentre que Renée Tournier analitza les relacions artístiques entre les dues cultures a la revista catalana de Sitges, *L'Amic de les Arts* entre 1926 i 1929. Els dos darrers articles reflexionen sobre Pèire Roqueta: d'una banda, Pierre Grau precisa les activitats anteriors a 1939 de divulgador de la cultura catalana a França del gran occitanista marsellès, i, d'altra banda, Josep Camps i Maria-Teresa Pallàs fan un repàs de les seves col·laboracions en el mateix sentit al setmanari *Massalia* durant la segona meitat del segle xx.

El cinquè i darrer capítol, amb nou aportacions, tracta de les relacions entre Catalunya i Occitània sota la perspectiva de la literatura i les arts. Les quatre primeres contribucions demostren com els poetes catalans, medievals i contemporanis, han utilitzat fórmules, citacions o estructures pròpies dels trobadors occitans. Sara Vicent estudia els models occitans en l'estil formulaic de *La Faula* de Guillem de Toroella, Marie-Claire Zimmermann ens explica « quand les poètes catalans écrivaient en occitan : le locuteur et ses images dans l'œuvre de Jordi de Sant Jordi », Mariola Aparicio s'interessa per la presència dels trobadors en el *llibre de meravelles* de Vicent Andrés Estellés i Montserrat Prudon analitza la recuperació de la « soberana » sextina per Joan Brossa. La fecunda relació entre Jacint Verdaguer i Frederic Mistral es estudiada en dos articles: Maria-Àngels Verdaguer detalla la mútua admiració entre els dos poetes i Joan Alegret ens revela en la seva aportació, de *Mireia* i *Calendau* a *L'Atlàntida* i *Canigó*, la influència de Mistral a Verdaguer. Després Vinyet Panyella proposa una comparació entre Santiago Rusiñol i Alphonse Daudet, on posa de relleu les semblances entre els dos artistes. Pel que fa a l'art dramàtic, Fabrice Corrons, a partir de les representacions de Medea, fa unes mirades creuades sobre els teatres català i occità actuals. Es tanca aquest capítol —i aquest llibre— amb una aportació de Eliseu Trenc sobre el pintor viatger provençal del segle XIX Marius Engalière i la seva visió realista del Baix Vinalopó.

Malgrat el seu aspecte heterogeni, inherent a la temàtica volguda àmplia pels organitzadors del col·loqui, aquest conjunt de 40 comunicacions convertides en 40 articles, és una mostra de l'interès permanent d'especialistes tant catalans com occitans pel tema de les relacions entre Catalunya i Occitània, i no solament respecte a l'Edat Mitjana, que fou potser l'edat d'or d'aquesta relació entre dos pobles germans, sinó també tot al llarg de llur història i encara avui.